

Пуковник МИРОСЛАВ НЕЖМАХ

ПОКРЕТНА ГРУПА У НАСТУПНОЈ ОПЕРАЦИЈИ

Покретна група је један од значајних елемената борбеног поретка великих оперативних јединица при извођењу наступних операција у савременом рату.

У тежњи да се у наступној операцији, после пробоја непријатељске тактичке одбране, извесним снагама јаке ватрене моћи и велике покретљивости, избије на отворени терен, „у оперативну дубину“ и створе повољни услови за даље оперативно дејство, родила се прва замисао за употребу покретне групе. Међутим, та замисао није нова, већ је и раније постојала. У току развоја армија и технике и она се постепено модификовала, а у складу са еволуцијом тактике, оператике и стратегије мењали су се средства и начин извршења постављених основних циљева. То значи да је још од најстаријих времена постојала тежња да се иза непријатељског фронта борбом бржих јединица проширује успех ради победе непријатеља. Првенствено се ишло делом својих снага у непријатељску позадину најпогоднијим правцем и на релативно најлакши начин кроз постојеће слабо бране интервале у непријатељском борбеном поретку. Но, ако је непријатељски борбени поредок био непрекидан, тада се морало претходно пробојем отворити пут ка оперативној дубини противничке одбране. Стварањем крила и бокова, отварају се бреше у непријатељском борбеном поретку и тиме повољни услови за дејство у непријатељској позадини.

1 Доба пре Првог светског рата

Пошто борбени пореци у раније доба, углавном све до Првог светског рата, нису били дубоки, то су се јединице које су биле намењене за дејство у непријатељској позадини саме могле борбом пробијати да би доспеле у дубину непријатељског борбеног поретка или позади истог.

При томе се увек тежило, да се јединице нарочитих одлика (брзе, покретљиве, за маневар способне и јаке ударне снаге), уводе у борбу тек онда када су за то створени повољни услови, тј. када је непријатељска одбрана ослабила. Дејство у позадину непријатеља и тада се сматрало као засебан задатак, који треба да решавају свеже, борбено способне и снажне јединице, које нису ослабљене у ранијим борбама.

У то доба, с обзиром на тадања расположива средства, такву улогу добила је коњица, као тада најбржи род војске. (у упоређењу са осталим родовима).

Таква тенденција остала је и доцније, чак и после појаве тенкова у Првом, односно њихове употребе за оперативне задатке у Другом светском рату, јер је и коњица, поред тенкова и моторизоване пешадије, употребљавана за такве задатке.

2 У Првом светском рату

Током Првог светског рата мењала се и знатно повећавала дубина борбеног поретка у одбрани. Због тога, као и због недостатака материјално-техничких средстава, која би омогућавала извођење оперативног пробоја, дубина истог није била довољна да би се оперативно дејство могло испољавати. Тадашња ратна техника није могла обезбедити довољно јаку и у исто време покретљиву снагу која би у брзом темпу могла пробити тактичку дубину одбране и довољно брзо покретним снагама продужити развијање успеха у оперативној дубини. За остварење таквих циљева тада се располагало само пешадијом, артиљеријом и коњицом, чија је организација, формација, наоружање и опрема била друкчија него у Другом светском рату.

На француском војишту вршени су покушаји да се крупне коњичке формације убаце у акцију кад буде извршен пробој непријатељског одбранбеног система или кад непријатеља отпочне повлачење на широком фронту. Оне су у суштини после увођења у пробој вршиле гоњење непријатеља, не дозвољавајући му да се задржи на позадњим положајима, као и да води самосталну борбу у непријатељској позадини, док не пристигну главне снаге сопствених трупа.

Ако упоредимо ове задатке са задацима покретне групе при крају Другог светског рата, видећемо да по суштини у постављеним улогама и задацима нема битне разлике. Као што је раније коњици даван задатак да дејствује у дубини или иза непријатељског борбеног поретка, тако је доцније тај задатак добијала покретна група. Постојала је разлика само у карактеру средстава и техници извођења. Док је раније коњица скоро редовно била принуђена да се борбом пробија у дубину, докле сада стрељачке јединице претходно врше пробој и тиме отварају пут покретној групи.

И у току Првог светског рата чињено је више покушаја да се коњица употреби у сличној улози коју је имала покретна група у Другом светском рату (убацивање 4 коњичког корпуса у дубоку позадину непријатеља у Брусиловљевој офанзиви или увођење 3 енглеског коњичког корпуса у пробој у бици код Камбреа, итд.), али ти покушаји нису успели. Тадашња коњица била је додуше покретљива, али јој је недостајала довољна ударна снага, да би могла пробити тада већ дубоко ешелонирану одбрану и да би била способна да тактички пробој развије у оперативни.

Према томе, временом је створена таква ситуација у којој нападач није располагао средством којим би могао пробити добро организовану, дубоко ешелонирану и упорно брањену позициону одбрану, а после извршеног пробоја извршити маневар покретним средствима.

Баш у таквој ситуацији, у другој половини Првог светског рата, појавили су се тенкови, као ново борбено средство, али им је употреба била ограничена због њихових слабих техничких особина. Они су уствари имали улогу тенкова за непосредну подршку пешадије. У то време тенкови још нису били способни ни по својој покретљивости и ударној моћи, ни по својим

техничким особинама (акциони радиус, савршеност мотора), нити, најзад, по условима снабдевања погонским материјалом, муницијом итд. за дубље про-доре и дејства у непријатељској оперативној дубини.

3 Раздобље од Првог до Другог светског рата

У раздобљу између Првог и Другог светског рата постепено се пре-лази са ранијих појмова о употреби коњице за дејство у браничевој опе-ративној дубини на схватање да за ову сврху треба применити у првом реду моторна средства.

Наглим усавршавањем моторних возила свих врста, продукцијом ве-ликих количина разних типова тенкова и појавом самоходне артиљерије ство-рени су основни услови за остварење поменуте оперативне замисли новим, савременим средствима. Тако, на пример, француски „Упут за тактичку упо-требу великих јединица“ (Emploi des grandes unités), од 1936 године, пред-виђао је:

„ . . . Основни задатак тенкова је да дубоко продиру у непријатељ-ски распоред чим се осети да је исти довољно уздрман, трудећи се да допру до најудаљенијих оруђа и до командних органа . . .“

Кад више не буде озбиљнијег отпора и када се појаве услови за екс-плоатацију успеха, тада тенкови могу образовати скелет механизованог од-реда, састављеног поглавито од оклопних оруђа свих јединица које су у стању да суделују, тј. моторизоване дивизије (division d'infanterie motorisée), ко-њичке дивизије и евентуално лаке механизоване дивизије (division légère mécanique).

Ако су најбрже јединице тенкова снабдевене радиоапаратима, тада оне могу у току саме борбе бити најпокретљивији и најмоћнији маневарски елементи у рукама команде велике јединице . . .“

„ . . . Када је непријатељски фронт пробијен, тада се трупе које су постигле успех, чувајући заузето земљиште, закопчавају за тученог непри-јатеља и притискују га непрекидно, не дајући му да се прибере. Ако поново наиђу на организовану отпор, оне се брзо прикупљају, а команда одређује начин новог напада.

Ако тучени непријатељ није више у стању да даје отпор и ако на-пушта борбу, отпочиње се са гоњењем . . .“

„ . . . Механизовани делови дужни су, чим наступи могућност за њи хову употребу, да у садејству са авијацијом доврше дезорганизацију непри-јатеља. Они заједно нападају непријатељске колоне и возове и претицањем отсецају заостале делове.

Да би се сачували резултати ових дејстава, за њима се постепено упу-ћују коњичке и моторизоване јединице . . .“

Према овоме Упуту лака механизована дивизија у офанзивној бици, када је пробијен непријатељски фронт, може да продире комуникацијама или да брзо обиђе једно непријатељско крило, везујући благовремено своју ак-цију са акцијом других великих јединица.

После постигнутог успеха, њена брзина долази до најпотпунијег иско-ришћавања у гоњењу.

И немачка правила предвиђала су слична начела за употребу мотори-зованих и оклопних јединица. Али, нема сумње да су Немци пре почетка Дру-

гог светског рата обучавали своје оклопне јединице по другим, савременијим начелима, реализујући иста већ у почетку рата.

Ратна служба бивше југословенске војске није предвиђала тенковске и моторизоване јединице као елемент армиског борбеног поретка. Према њој коњица је имала задатак да дејствује на бок и у позадину непријатеља. Ратна служба предвиђала је тзв. „брзе јединице“, у чији састав су улазиле јединице разних родова војске са моторизованим и механизованим средствима. Основни задатак брзих (оклопних) јединица био је да у што краћем времену створе јаку ударну снагу на просторији где се испољава тежиште борбе или где се жели да створи изненађење. Предвиђана је и самостална употреба тенкова или заједно са пешадијом на аутомобилима, самоходном артиљеријом (механички возови са гусеницом), коњицом и осталим родовима.

У одредбама ове ратне службе (оперативној) употреби брзих јединица износило се да њихово дејство треба да омогућава једновремено вођење борбе по целој дубини непријатељског тактичког и оперативног борбеног поретка, тј. једновремени напад непријатељског положаја са фронта стрељачким јединицама, а брзим јединицама на резерве и позадинске делове и установе (командна места виших штабова, позадни одбранбени појасеви, железнички чворови, већа насељена места, итд.).

Као нормално било је предвиђено да се брза јединица, као солидна и за маневар способна ударна целина, прикупља на припремном положају ван дејства непријатељске далекометне артиљерије, одакле врши наступање (напад) великом брзином. Ако би њен даљи напад (продирање) био немогућ, посада је требала да напусти возила и да се бори као пешадија. Приликом упућивања брзе јединице кроз отворену брешу у непријатељском борбеном поретку, требало је водити рачуна да не западне под јаку бочну артиљеријску ватру и да јој крила буду осигурана. Даље, Ратна служба бивше југословенске војске предвиђала је да брзе јединице у садејству са другим трупама осигуравају бокове трупа у нападу; заузимају непријатељске утврђене тачке и већа насељена места у непријатељској позадини и држе их до доласка других трупа, заузимају прелазе преко река и теснаца на правцима наступања у циљу опкољавања непријатеља. Оне врше и гоњење, а у почетку рата могу се користити за ометање мобилизације и концентрације непријатеља дрским упадима у његову територију.

Из наведених одредаба предратних правила средње-европских војска можемо извући следеће закључке:

1 — Да се покретна група оцртава само у својој почетној форми и у мањем обиму, не само по своме саставу, већ и по дубини и замашности задатака које је извршавала у Другом светском рату. Ту се предвиђа неко „закопчавање за отступајућег непријатеља“ или неко „отсецање заосталих делова“, а не крупне операције, чији је циљ окружење непријатељских групација и њихово уништење.

2 — Не предвиђа се пробијање у дубину непријатељске одбранбене организације, већ се махом рачуна са непријатељем који је фронталном борбом потучен и повлачи се. Дакле, не пробијање, већ фронтално потискивање, односно гоњење.

4 Употреба покретне групе у Другом светском рату

У Другом светском рату најпре су Немци у Европи обилно примењивали велике тенковске и механизоване групације, које су махом саме пробиле противничку одбрану и потом, у виду клина, дејствовале у оперативној дубини браниоца по методу покретних група.

То је уствари био један од елемената „муњевитог рата“ са замашним циљевима: дубоки продори у оперативни простор, ометање мобилизације и концентрације, тучење оперативних резерви, освајање важних оперативних и стратешких објеката, обезглављење противничких армија и, најзад, њихова брза капитулација.

Војно-политичка ситуација у Средњој Европи ишла је на руку оваквој употреби немачких оклопних јединица у улози покретне групе. То показује низ њихових успешно изведених операција (у Пољској 1939, у Данској, Холандији, Белгији, Луксембургу и Француској 1940, у Југославији и Грчкој 1941 године и у Совјетском Савезу до битке пред Москвом 1941 године). Од краја 1941 године немачке операције постепено губе од свога уобичајеног темпа, нарочито после снажног отпора Совјета пред Лењинградом, Москвом, Стаљинградом, Севастопољем и Одесом. Нестало је елемената изненађења, као и надмоћности у авијацији и оклопним јединицама, као предуслова за извођење муњевитог рата.

После противофанзиве Црвене армије код Москве (децембра 1941), па све до битке за Берлин (априла 1945), имамо доста примера успешне употребе покретне групе од стране Савезника. Тако:

Источни фронт: У Стаљинградској операцији у саставу трију основних совјетских ударних групација Југозападног, Донског и Стаљинградског фронта образоване су покретне групе од по две крупне тенковске јединице и од по једног коњичког корпуса.

После пробоја немачке тактичке одбране у првој половини дана, покретне групе убачене су у отворене бреше. Одбијајући и уништавајући резерве у оперативној дубини, покретне групе избиле су 23 новембра у рејон Калача и тиме извршиле постављене задатке.

У Корсуњ-шевченковској операцији (почетком фебруара 1944) у којој су учествовале трупе Првог и Другог украјинског фронта, после извршеног пробоја немачке тактичке одбране, на сектору Другог украјинског фронта, у немачком распореду створена је уска бреша у виду коридора у правцу запада — ка рејону Шпола, у коју је уведена покретна група. Ова операција одликовала се правилним садејством тенкова, коњице, артиљерије и пешадије. Док су се тенкови, после пробоја немачке тактичке одбране, пробивали ка западу, артиљерија је водила борбу са јаким непријатељским тенковским деловима који су са југа угрожавали бок и позадину покретне групе, а коњица, која је ушла у брешу одмах иза тенкова, обезбедила је коридор, проширивши га ка северу. За тенковима и коњицом наступала је пешадија веома споро (5—10 км на дан због великог блата) и уништавала заостале немачке чворове одбране.

За обезбеђење коридора од удараца споља убачене су снажне осигуравајуће јединице и артиљерија. То су уствари биле побочнице, које су, оријентисане ка југу, одбијале немачке противнападе изведене у циљу пробијања коридора.

У Јашко-кишињевској операцији (крајем августа 1944) учествовале су трупе Другог и Трећег украјинског фронта. Борбени поредак Другог украјинског фронта имао је: главну ударну групу (за пробој тактичке дубине), покретну групу састављену од јаких тенковских делова (за окружење непријатељске главнине и продужење офанзиве ка централној Румунији), помоћну ударну групу (за офанзиву низ Серет, као бочна заштита) и резерву.

После пробоја немачке тактичке одбране, крајем првог дана, тј. 20 августа, убачена је покретна група која је до 22 августа увече постигла дубину клина од 60 км, а од 23 августа нагло повећала темпо продирања. Немци су привукли јаке резерве да би зауставили даље продирање, али их је разбила совјетска авијација. 24 августа покретна група заузела је Бирлад, а њени предњи делови избили на линију Леово — Леушени и заузели Бакеу. У току 25 августа трупе Другог украјинског фронта пресекле су отступницу кишињевској групацији немачких трупа ка западу и југозападу и створиле могућност офанзиве ка централним рејонима Румуније. Темпо напредовања износио је око 25 км на дан.

Борбени поредак трупа Трећег украјинског фронта, који је предузео офанзиву из мостобрана код Бендера, по своме саставу лично је борбеном поретку Другог украјинског фронта.

После пробоја непријатељске тактичке одбране, у зору 21 августа уведена је покретна група. Крајем тога дана ширина фронта пробоја била је 40 км, а дубина клина 30 км, а на крају следећег дана покретна група избила је на линију: Градиште — Чимишлија — Садаклија, а главнина на линију: Тараклија — Куља.

Благодарећи успешном и енергичном дејству покретне групе темпо наступања достигао је 45—50 км на дан.

Сев. афричко ратиште: У бици код Ел Аламајна, у којој је учествовало седам пешадиских дивизија и један оклопни корпус од три оклопне дивизије, Енглези нису са успехом употребили покретну групу.

Пошто су ноћу 23/24 октобра 1942 у рејону Ruveisat — Tel Elisa пешадиске снаге извршиле јуриш, 24 октобра зором убачене су у брешу оклопне јединице. Међутим, оклопне јединице биле су принуђене да се зауставе у немачким минским пољима.

Због јаке немачке одбране није се могло извести скретање ка југу које је било планом предвиђено. Монтгомери је наредио да се продуби пробој ка западу и скрене ка северу, али је у току саме битке био принуђен да повуче тенкове из борбеног поретка у циљу регруписавања, полуне људством и горивом.

У даљем току развоја операције, 7 оклопна дивизија надире у правцу Солума, а 10 оклопна дивизија у правцу Даба.

Јаке пешчане буре са кишама отежавале су покрет тенковима и њихово снабдевање горивом и муницијом. Возила су се заглибила у дубоком блату.

И после поновног пробоја код Ел Агеила, надирање тенкова ка Триполису било је ометано тешким временским непогодама.

Како при гоњењу у правцу Либије, тако и у даљим операцијама у правцу Туниса, примена покретне групе није долазила до изражаја у тако изразитој форми као на Источном и Западном фронту.

Западни фронт: Леп пример употребе покретне групе јаког састава имамо после пробоја код Сен Лоа.

После извршеног десанта у Нормандији, америчке снаге (12 америчка група, под командом генерала Бредлиа, са I и III армијом генерала Хоџеса и Патона) требале су да врше пробој из мостобрана дубине 20—30 км, у циљу отсецања полуострва Бретање, опкољавања и уништења немачких снага на просторији Фалез — Кан и даљег дејства у оперативној дубини Немаца.

Према основном операциском плану стрељачке јединице требале су да пробију немачку тактичку одбрану и да се после тога убаце у брешу тенковске јединице у улоси покретне групе. Покретна група требала је да пређе земљишни појас, дубине око 60 км, који је због брежуљкасте конфигурације, великог броја живих ограда и усечених ровова са насипима био веома погодан за одбрану и врло тежак за напад. Тек пошто се пређе ова зона и после заузимања висије код Авранша, даље операције водиле би се под повољним околностима, тј. на равници која се пружа до Сене и Лоаре. А ту се отварају могућности дејства ка западу, истоку и југу.

Да би се ефекат одбране Немаца, у таквим околностима, свео на минимум, дејство покретне групе базирано је на брзини тенкова. Али при томе, брзина рада и недостатак погодних комуникација нису омогућавали да се покретна група осигура на земљи од евентуалних бочних удара. Због тога су извиђачка и ловачка авијација имале задатак да проналазе немачке групације које би биле опасне за покретну групу, а бомбардерска да их растројава и уништава. Осим тога постојао је и тежак проблем снабдевања покретне групе, јер је дуж атланске обале постојао само један друм, на коме је морао да тече дотур огромних количина потреба у муницији, погонском материјалу и храни.

Извођење пробоја почело је 25 јуна 1944, а тек 27 јуна ујутро три америчке пешадиске дивизије успеле су да пробију немачки одбранбени појас на дубини од 6 км.

У брешу су убачени тенкови у две колоне дубине око 90 км са правцем дејства према Авраншу. III армија кретала се врло узаним коридором. Уствари, то је био један једини друм, који је дуж обале водио за Авранш. Да би пресекли ову комуникацију Немци су вршили противударе са четири оклопне дивизије, али их је одбила 30 америчка пешадиска дивизија (која је, поред још два пд, имала задатак да штити комуникацију III армије) у садејству са америчком артиљеријом.

Борба је трајала три дана, а за то време покретна група далеко је измакла овим јединим постојећим путем и спустила се у само подножје полуострва Брест. У позадини немачких трупа са покретном групом активно су сарађивале партизанске јединице које су на територији Француске и Белгије III армији давале сва потребна обавештења о немачким снагама и ликвидирале немачка упоришта (насеља, вароши, итд.) која су остајала у позадини групе.

У даљем току операције 6 оклопна дивизија прошла је уским пролазом између Мортена и Авранша и кретала се веома брзо северном обалом полуострва Брест, без осигурања (чак и без заштитнице), а 4 тенковска дивизија кренула је на југ ка Сент Назеру. Међутим, ни једна ни друга дивизија нису могле да постигну своје крајње циљеве, јер су биле и сувише слабе, а због издужене комуникације остале су без муниције, горива и хране.

Наш фронт: У завршним операцијама наше Армије било је акција које, по свом карактеру, циљу и брзини извођења, носе обележје дејства покретне групе, као на пример, дејство тенкова из састава десне оперативне групе 4 армије у правцу Трста, или дејство 9 дивизије на правцу Декани — Трст.

Типични пример дејства покретне групе видимо у последњој фази завршних операција, тј. у фази ослобођења Крањске и Словеначке Корушке.

Ради пресецања отступнице непријатељу ка Корушкој, 3 маја 1945 формирао је у Базовици моторизовани одред из 11 бригаде 29 дивизије, са једном моторизованом батеријом и четом тенкова. Тако је створена једна веома покретна група јаке ватрене и продорне снаге, која је 4 маја кренула долином Соче правцем: Ајдовшчина — Горица — Толмин — Кобарид — Бовец — Крањска Гора — Целовец, где је избила 9 маја. А тиме је окружење непријатеља било завршено.

И на оперативском правцу 1 армије употребљена је 2 тенковска бригада са другим јединицама, у улози покретне групе. Пошто су 12 априла 1 и 21 дивизија пробиле непријатељску тактичку одбрану, у брешу су убачени тенкови, који су продужили надирање у правцу Вуковар — Винковци и даље ка западу.

5 Послератна доктрина

Састав покретне групе мења се и углавном зависи од постављеног задатка, јачине и састава непријатеља, земљишта, расположивих снага и средстава, итд. Но, у сваком случају, покретна група треба да има потребна средства која ће јој омогућити да и самостално води борбу за дужу или краће време. Њено језгро биће тенковске јединице са тенковима већег акционог радиуса, а биће корисно да у њен састав уђу и стрељачке јединице на теренским аутомобилима, које би биле способне да заузето земљиште или друге објекте бар извесно краће време задрже у својим рукама (до доласка главних снага).

Велике коњичке јединице (којима располажу неке армије), такође се могу корисно употребити у саставу покретне групе нарочито у мање комуникативним и за тенкове и аутомобиле теже проходним пределима. Оне су на Источном фронту дале позитивне резултате.

На први поглед рекло би се да је незгодна оваква „мешовита формација“ чији делови (они на коњу и они моторизовани и механизовани) немају исте особине: исту брзину кретања, нити исту тактичку употребу. Међутим, нема ни потребе да се разнородне јединице крећу у једној колони и да се због мање брзине коњице смањује брзина мотомеханизованих делова. С друге стране, њихове различите особине и различита тактичка употреба могу често бити и корисне, нарочито при еластичној употреби покретне групе у борби.

Код покретне групе се нарочито осећа потреба за јаком пратећом артиљеријом, способном за покрет на свима правцима на којима се крећу тенкови (за то су најпогодније јединице самоходне артиљерије) и за јачом артиљерском ватром уопште. Због тога и однос здруживања артиљерије са тенковима, пешадијом и коњицом треба да буде већи (у корист артиљерије), но при здруживању ових родова у нормалним условима.

Поред наведених јединица у састав покретне групе обично улазе: заштитна јединица, јединица за везу (првенствено радиовезе), јака ПТ артиљерија (способна за праћење, тенкова и ван путева), јака ПА артиљерија, извијачка јединица (специјални тенкови или оклопни аутомобили са мотоциклима), пионирска и хемиска јединица, јединица службе ВООВ, јединица тенкова бацача пламена, позадинске јединице и установе (транспортна јединица са извесном количином резерви, санитарска транспортна јединица и ауторадионица).

Покретна група начелно се употребљава:

- за пресецање отступнице непријатељској главној групацији (избијањем у оперативну дубину непријатеља);
- за разбијање подилазећих непријатељских резерви;
- за заузимање погодних положаја оперативног значаја (појединих линија или објеката — прелаза река, теснаца, чворова комуникација и сл.) у оперативној дубини и њиховог држања до доласка главних снага;
- за разбијање главне непријатељске групације ударом на бокове и из позадине у садејству са трупима које нападају са фронта, и
- за обезбеђење разбијања и уништења окружене непријатељске групације од стране главних снага.

При томе је од пресудног значаја благовремено увођење покретне групе у борбу.

Пошто покретна група решава свој основни задатак у оперативној дубини, треба је увести у борбу потпуно свежу и за борбу способну и тек онда, када друге јединице пробију непријатељску по дубини организовану одбрану (појасевима, положајима или утврђеним линијама).

Треба тежити да се покретна група уводи у борбу после пробоја првог, другог, или трећег одбранбеног појаса, зависно од тога да ли је организован само један, два или три одбранбена појаса. Међутим, могу наступити и други случајеви. Тако, на пример, ако је непријатељ растројен и његов отпор слаб и ако је други појас слабо организован за одбрану, покретна група може се увести у борбу одмах после пробоја првог одбранбеног појаса. Исто тако, ако ешелониране стрељачке дивизије (ударне групације) нису у могућности да пробију други, или чак ни први одбранбени појас, а пробој се мора извршити, покретна група може се одмах увести у борбу. Свакако, то је најнеповољнији случај њене употребе због тога, што тенкови (који у таквом случају врше непосредну подршку пешадије) могу претрпети озбиљне губитке у току пробоја другог, или првог и другог одбранбеног појаса, тако да се њихова борбена способност при дејству у оперативној дубини (тј. при извршењу основног задатка) може знатно смањити, или чак довести у питање (као што је то био случај у Берлинској операцији).

Поред правилног избора времена за увођење покретне групе у борбу, као првог услова за њен успех, треба предузимати и друге мере. У првом реду треба извести детаљну припрему ове акције (нарочито у погледу тајног прикупљања да би се огарантовала изненадно дејства). Тајност прикупљања и припрема уопште може се постићи тајним и прикривеним увођењем покрета трупа, одржавањем строге дисциплине при вршењу покрета, маскирањем и непрекидном контролом из ваздуха.

За време прикупљања, на полазном положају, при покрету ка месту пробоја, у бреши, као и у целом даљем току свога дејства у непријатељској оперативној дубини, оперативну групу треба да штити авијација.

Артиљерија свих категорија у саставу јединица на границама бреше такође треба да подржава и штити њен покрет до крајњих граница својих домета.

Прецизно и детаљно разрађени планови садејства доприносе координирању рада свију родова војске са покретном групом за време њеног увођења у борбу.

Стрељачке јединице треба што пре да стигну покретну групу у оперативној дубини, јер се у противном случају може десити да покретна група (која по природи има јаку пробојну, а релативно малу отпорну снагу) постане плен брзо сконцентрисаних непријатељских резерви и авијације.

Покретна група треба да сарађује са ваздушним десантима и падобранским јединицама, као и са партизанским одредима.

Пошто покретна група има веома осетљиве бокове, нарочито с обзиром на велику дубину њене маршевске колоне и велику истуреност унапред, треба предузети све мере за њихову заштиту. За то је најпогоднија моћна авијација, коју непрекидно активира командант армије и коју наводи на циљеве посебни орган који се налази у саставу покретне групе. При томе, извиђачка авијација проналази непријатељске групације, а бомбардерска и ловачка авијација сузбијају их пре но што би могле да угрозе бокове покретне групе.

Најзад, покретну групу треба благовремено снабдевати муницијом, погонским материјалом и храном, што претставља проблем за себе.

Поредак покретне групе за време кретања кроз брешу пробоја и доцније у оперативној дубини треба да се одликује што већом борбеном готовошћу јединица. С обзиром на вероватно дејство непријатеља и осетљивост њених бокова, он треба да буде гибак и способан да за најкраће време прими борбу у ма ком правцу. Да би се избегла велика дубина и постигла што већа брзина њеног развоја за борбу треба тежити да се покретна група креће у више колона.

На челу, зачелу и боковима треба да се крећу довољно јаки осигуравајући делови, способни за самостално вођење борбе и заштиту покретне групе у садејству са авијацијом.

Да би покретној групи обезбедио несметан покрет у зони пробијених непријатељских одбранбених појасева, командант армије треба да неутралише жаришта отпора на боковима пробоја помоћу артиљерије и минобацача, да организује ватрену и димну заштиту бокова пробоја и да у дубини непријатељске одбране, далекометном артиљеријом и бомбардовањем из ваздуха, растројава непријатељске придлазеће резерве и неутралише сваки отпор непријатеља.

Озбиљну пажњу треба поклањати проблему саобраћаја. Иза покретне групе треба оправљати путеве и организовати саобраћај и што пре ослободити путеве од других јединица, да би се омогућило правилно снабдевање покретне групе.

Тактичко садејство организује се између родова (делова) унутар саме покретне групе и са садејствујућом авијацијом.

У зависности од опште ситуације, нарочито од земљишта, треба комбиновати рад тенкова, моторизоване пешадије и коњице. И док ће се у једном случају тенковско језгро употребљавати као ударна снага, пешадија као резерва, а коњица као елеменат за маневарско дејство, у другом случају, опет у зависности од земљишта, тенкови ће вршити маневар, коњица ће проширивати и обезбеђивати коридор, а пешадија држати заузете објекте, осигуравати бокове и тсл.

Главну борбу са непријатељским тенковским јединицама треба да води артиљерија и авијација.

У оквиру организације оперативног садејства, командант армије одређује здруженим јединицама главних снага армије и покретној групи (групама) оперативне циљеве по данима или по етапама операције.

У оквиру армиске наступне операције, покретна група се начелно употребљава на правцу главног удара. Ако армија врши фронтални удар, онда се покретна група употребљава за развој операције у правцу клина, право у дубину или у страну створених непријатељских бокова. Ако армија врши комбиновани удар на два правца, са пробојем и концентричним развијањем тих удара, треба предвидети две групе (ако то расположиве снаге и средства дозвољавају), тј. једну на главном, а другу на помоћном правцу удара. Ако нема довољно снага, онда покретну групу треба уводити само на правцу главног удара армије. Природно је да ће ефекат дејства (брзина развоја операције са опкољавањем непријатељске главне групације) бити јачи и бржи ако дејствују две покретне групе, тј. на оба правца удара.

Пошто ће се, после увођења покретне групе, почетна ширина фронта пробоја армије (10 — 15 км) постепено проширивати, биће потребно да се покретна група заштити од јаког бочног дејства непријатељске артиљериске ватре стварањем сигурних заклона.

У другој етапи армиске нападне операције, тј. после избијања покретне групе у оперативни простор, борба се углавном води са ближим непријатељским армиским и фронтовским резервама, које се хитно приближавају нападачевом клину, тежећи да заокруже и униште покретну групу. Зато покретна група треба да дејствује по унутрашњим оперативским правцима, тј. да појединачно туче најлазеће непријатељске резерве (по деловима), пре њиховог обједињења и заједничког дејства.

У овој фази треба рачунати да ће непријатељ уложити крајње напоре да преброди критичну ситуацију која за њега настаје после пробоја првог и другог одбранбеног појаса, као и то да се код савремене дубоко ешелониране одбране око 50% укупних снага употребљава за резерве (разних степена).

У сваком случају, дејство покретне групе треба да буде крајње офанзивно, пошто је она за одбранбену борбу мање способна. При повлачењу непријатеља, она прелази у енергично гоњење са циљем уништења противника.

*

:

:

Савремена ратна вештина захтева да се операције изводе великим замахом и на великој дубини. Због тога дејство тенковских и механизованих јединица пред фронтом главних снага има велики значај, тим пре што су то

јединице које се одликују јаком продорном снагом и великом ватреном моћи. А управо рад покретне групе може бити од пресудног значаја у стварању темпа једне операције. Исто тако јасно је, да је брзина операције један од значајних фактора за постигнуће успеха. Од ње зависи да ли ће непријатељ у току саме операције имати довољно времена да преброди критичан моменат изненађења и да за одбрану организује друге одбранбене појасеве у дубини, привлачећи свеже снаге из позадине или са других сектора фронта.

Благодарећи примени тенкова, далекометне и самоходне артиљерије и авијације, у Другом светском рату темпо операције у тактичкој зони одбране износио је 10 — 12 км, а у оперативној дубини 20 — 30 км просечно на дан.

Пошто нема могућности да се унапред поуздано предвиди развој ситуације у другој, а поготово у трећој етапи армиске операције, то командант армије треба да даје команданту покретне групе такве задатке који ће му омогућити пуну слободу одлучивања по својој иницијативи, зависно од ситуације на самом фронту и у оперативној дубини. Због тога командант покретне групе треба да има високе квалитете и солидну војничку спрему и да буде брз, окретан, бистар, насртљив и одважан. Он треба да схвати оперативну идеју команданта армије и да у духу те идеје развија и испољава пуну иницијативу, одржавајући поуздану везу са својим командантом.

С друге стране, командант армије, приликом избора правца главног удара, треба да води рачуна о могућностима дејства покретне групе и да је упућује на такав правац, који ће одговарати целисходној употреби њених делова.

Поуздано и непрекидно одржавање везе покретне групе са командантом здружене јединице, авијацијом и суседним групама веома је важно. Исто тако велики значај има брзо извештавање, обавештавање и предавање запознати и наређења због брзе промене ситуације у савременим операцијама уопште, а нарочито у оквиру покретне групе. С обзиром на њену брзину кретања радиовеза има највећу примену. Зато ће се њена радиосредства чешће ојачавати, а по потреби замењивати авијацијом. За време рада покретне групе треба поклонити озбиљну пажњу конспиративности (кодирани и шифровању), а при употреби крупних покретних група обавезно примењивати тзв. „радио ћутање“ да би се обезбедила тајност њиховог дејства. За то време командант покретне групе радиће по својој иницијативи, имајући пред очима план операције команданта велике оперативне јединице.

*

Проблем непрекидног и благовременог снабдевања покретне групе није у потпуности решен и поред великих могућности данашње технике.

Материјалне потребе у муницији, погонском материјалу и храни биће веома велике ако се у саставу покретне групе налази већа тенковска јединица са артиљеријом, моторизована пешадија, а евентуално и коњица. Њено снабдевање је тешко и због тога што се нагло продужава комуникациски правац услед њеног брзог кретања, а тиме се несразмерно повећава осетљивост и несигурност саме комуникације. А јасно је да ће непријатељ првенствено тежити да пресече комуникацију покретне групе и да је изолије од њене позадине нападом својих резерви (тенковских и других).

При надирању кроз Француску ка немачкој граници III америчка армија осетила је огромне сметње у дотуру због тога што су разбијени немачки делови (батаљони и тсл.), који су остали у позадини истакнутих тенковских јединица, нападали на транспортне јединице. А убудуће треба рачунати са сличним дејствима диверзантских одреда (севернокорејски партизани на корејском ратишту).

Да би се обезбедиле комуникације покретне групе треба одређивати специјалне борачке јединице и авијацију за заштиту самих комуникација и транспортних јединица, а транспортним јединицама придавати јаку пратњу за непосредну заштиту. Осим тога, треба вршити трајно извиђање и што више убрзати темпо напредовања главних снага армије (да би се скратиле комуникације које служе за дотур потреба покретној групи), а по потреби користити и снабдевање ваздушним путем.

У овом чланку изнели смо нека принципијелна и општа начела за употребу покретне групе на основу искуства из ранијих ратова а нарочито из Другог светског рата. Конкретна разматрања о употреби покретне групе у нашим условима изнео је генерал-лајтнант Ковачевић у чланку „О неким питањима тенковске покретне групе“ („Војно дело“ бр. 2/50).
